

Met de wind mee

Frans A. van der Loo

Met de wind mee

50 jaar energietransitie

Met de wind mee
50 jaar energietransitie
Frans A. van der Loo

© Berghauser Pont Publishing, Amsterdam, november 2022
ISBN: 978-94-92952-86-8
NUR: 320
www.berghauserpont.nl

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No parts of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

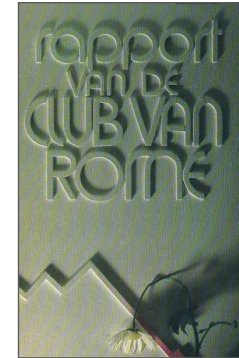
Inhoudsopgave

Vooraf	VII
50 jaar in vogelvlucht	1
De spelers	21
Chris Westra: 'We moeten weer terug naar regionale nuts-bedrijven'	24
Wim Sinke: 'Er kan zoveel meer met zon-PV'	28
Wim Turkenburg: 'Een nationaal elektriciteitsplan is weer gewenst'	32
Teun Bokhoven: 'Volhouden, vaart maken, versterken'	39
Sible Schöne: 'De uitvoeringsagenda wordt steeds belangrijker'	44
Ernst van Zuijlen: 'Zonder inperking consumptie is het dweilen met de kraan open'	49
Rob Boerée: 'Er is altijd wel speelruimte, ook bij weinig politieke urgentie'	54
Maurits Groen: 'Overheid: maak werk van de energietransitie, letterlijk en figuurlijk'	59
David Molenaar: 'Van laagste kostprijs naar hoogste maatschappelijke waarde'	63
Margit Deimel: 'We hebben een eigen Europese zon-PV-industrie nodig'	67
Monique Sweep & Andries Middelbos: 'Professionaliseer, maar behoud je coöperatieve karakter'	72
Aniek Moonen: 'Jongeren vinden duurzame energie normaal'	77
Jeroen Ohm: 'De RES-aanpak mag best een tandje harder'	79
Cases in windtransitie	83
Wind in de polder	83
Wind op zee: van impasse naar succes	94
Fasen in windintegratie	107

De lessen	113
De uitdagingen voor 2050	129
Ten slotte	143
Afkortingen	147
Bronnen	149
Over de auteur	153

Vooraf

1972. ‘Grenzen aan de groei’, het rapport van de Club van Rome, komt uit en slaat in Nederland in als een bom. Zo kunnen we niet lang(er) door- gaan met ons energiegebruik en economische groei. De Raad voor

Milieudefensie wordt opgericht. Een jaar later treft ons de olieboycot en beleven we de auto- loze zondag. Chris Westra bouwt dan zijn eer- ste windmolentje. Je zou 1972 met recht het begin van de energietransitie kunnen noemen. En dan zijn we nu 50 jaar verder. Maar hoever zijn we? En had het niet sneller kunnen gaan? Wat hebben we in die afgelopen 50 jaar geleerd over die transitie? En welke uitdagingen liggen nog voor ons?

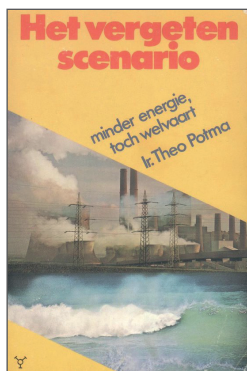
Op 4 april 2022 werd het IPCC-rapport over emissiereductie-maat- regelen gepubliceerd. ‘Het moet sneller. Laatste kans!’, kopten de kranten. Ook het Planbureau voor de Leefomgeving sloeg alarm: ‘Onmiddellijk versnelling nodig!’. Geen onbekende boodschap, dat hoorden we al lang. Maar vervolgens is dan wel de vraag: Waarom gaat het niet sneller? Wat houdt die versnelling dan tegen? En wat moeten we doen om het wel sneller te laten gaan? ‘*It is the transition, stupid!*’ zou het korte antwoord kunnen luiden. We zullen in het energietransitieproces duiken en kijken wat zich daar heeft afgespeeld en welke hordes in die 50 jaar genomen moesten worden.

Het is een leuk voornemen, zo’n boek over 50 jaar energietransitie. Maar inmiddels dwarrelden er al allerlei boeken over die 50 jaar op de leestafel. Geert Buelens geeft in *Wat we toen al wisten* een mooie cultuurhistorische beschrijving van het jaar 1972 en stelt zich de vraag waarom de bood- schap van het Rapport van de Club van Rome zo op de achtergrond is geraakt. Jaap Tielbeke doet in *We waren gewaarschuwd* uitvoerig verslag van de totstandkoming en doorwerking van het Rapport van de Club van Rome en legt daarbij de focus op ‘Grenzen aan de groei’, de titel en

kernboodschap van het rapport. Waarom hebben we het tegenwoordig niet meer over begrenzing van onze (economische) groei? Marius Enthoven en Kees Zoeteman laten in *Keerpunt in zicht*, net als in dit boek, een reeks betrokken aan het woord over die 50 jaar, maar dan breder over het milieu- en duurzaamheidsbeleid.

Dit boek kent op twee punten een andere invalshoek en vormt daarmee hopelijk toch een aanvulling. Het gaat niet zozeer over ‘Grenzen aan de groei’ en niet zozeer over duurzaamheidsbeleid, maar over energietransitie. Dat is een beperktere focus, maar wel een essentiële. Het rapport van de Club van Rome wijst ‘het bruikbaar maken van zonne-energie’ aan als een zeer belangrijke weg naar een ‘gestabiliseerde maatschappij’. Ten tweede wil dit boek niet blijven staan bij de constatering dat de transitie te langzaam gaat, maar zal het in die energietransitie duiken op zoek naar een antwoord op de vraag waarom het niet sneller is gegaan en op zoek naar wat in die 50 jaar wél tot stand is gebracht. Noem het maar een verslag van binnenuit.

Het boek gaat over de energietransitie in brede zin; zelf heb ik die transitie vooral vanuit de windenergie meegemaakt. Veel zal ik dan ook illustreren met voorbeelden uit die ontwikkeling. Maar mijn blik is breder dan windenergie, zeker door vijf jaar gewerkt te hebben bij de Interdepartementale Programmadirectie Energietransitie, die van 2005-2011 bij de ministeries bestond. Een zekere windenergie-bias zult u echter bij het lezen van dit boek tegenkomen.

Dit boek is ontstaan met inbreng van velen. Dat geldt in de eerste plaats voor de spelers uit die 50 jaar met wie ik interviews mocht hebben, die vaak leidden tot interessante gedachtewisselingen over de 50 jaar. Ik dank hen daarvoor. Speciale dank gaat uit naar een paar mensen die bij mijn schrijverij kritisch meegelezen hebben. Titia van Leeuwen, hoofd- en mederedacteur van het blad *Winde&Zon*; het idee voor dit boek komt voort uit enkele interviews die eerder daarin gepubliceerd zijn. Ernst van Zuijlen, een belangrijke spelbepaler in de windenergie, met wie ik door de 50 jaar heen ‘stukjes samen heb mogen oplopen’. En Philip Vergragt, die met een ervaren transitieblik mij van kritische vragen en suggesties voorzag. Wat er uiteindelijk in dit boek staat valt echter geheel en alleen onder mijn verantwoordelijkheid.

In 1972 begon ik als leraar natuurkunde en deed ik mijn eerste Energieproject in de klas, in 1986 werd ik lid van een windcoöperatie en sindsdien ben ik betrokken bij de windontwikkeling. Van windcoöperatie tot windindustrie en tot pijler van het Klimaatakkoord. Ik heb dus een eindje *Met de wind mee* opgelopen. Loopt u mee, dan duiken we nu in de 50 jaar energietransitie.

